

Верховний
Суд

Висновки Великої Палати Верховного Суду у справах про вирішення земельних спорів

Ольга СТУПАК

суддя Великої Палати Верховного Суду

Питання для обговорення:

1. Факт володіння земельною ділянкою та визначення ефективного способу захисту.
2. Захист прав на землі водного фонду.
3. Захист прав на землі природно-заповідного фонду.
4. Захист прав на землі історико-культурного призначення.
5. Захист прав на землі лісогосподарського призначення.
6. Захист прав на землі, на яких розташовані пам'ятки археології
7. Інтерпретація вимог позову в контексті визначення способу захисту

1. Факт володіння земельною ділянкою та визначення ефективного способу захисту

Постанова ВП ВС від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц (I частина)

Заволодіння земельними ділянками є неможливим лише в разі, якщо на такі ділянки в принципі, за жодних умов не може виникнути право власності. Якщо ж закон допускає набуття права власності на земельні ділянки, але обмежує їх використання лише з певною метою, то передання ділянок з порушенням такого обмеження може свідчити про те, що право власності порушника на земельну ділянку не виникло, але не свідчить про неможливість заволодіння (зокрема, неправомірного) земельною ділянкою.

Володіння рухомими та нерухомими речами відрізняється:

- для володіння рухомим майном важливо встановити факт їх фізичного утримання
- факт володіння нерухомим майном може підтверджуватися, зокрема, державною реєстрацією права власності на це майно в установленому законом порядку (принцип реєстраційного підтвердження володіння).

Відомості державного реєстру прав на нерухомість презюмуються правильними, доки не доведено протилежне, тобто державна реєстрація права за певною особою не є безспірним підтвердженням наявності в цієї особи права, але створює спростовувану презумпцію права такої особи. З урахуванням специфіки обороту нерухомого майна володіння ним досягається без його фізичного утримання або зайняття суб`єкт, за яким зареєстроване право власності, визнається фактичним володільцем нерухомого майна; реєстрація права власності на нерухоме майно створює спростовувану презумпцію наявності в суб`єкта права володіння цим майном (як складової права власності)

Постанова ВП ВС від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц (II частина)

Особа, за якою зареєстроване право власності на нерухоме майно, є його володільцем. У випадку незаконного, без відповідної правової підстави заволодіння таким майном, право власності (включаючи права володіння, користування та розпорядження) насправді і далі належатиме іншій особі – власникові. Дійсний власник має право витребувати це майно з незаконного володіння особи, за якою воно зареєстроване на праві власності

Заволодіння нерухомим майном шляхом державної реєстрації права власності на нього ще не означає, що такий володільець набув право власності (права володіння, користування та розпорядження) на це майно. Власник, якого незаконно, без відповідної правової підстави, позбавили володіння нерухомим майном шляхом державної реєстрації права власності на це майно за іншою особою, **не втрачає право володіння нерухомим майном**. Інша особа внаслідок державної реєстрації за нею права власності на нерухоме майно стає його фактичним володільцем (бо про неї є відповідний запис у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно), але не набуває право володіння на відповідне майно, бо воно, будучи складовою права власності, і далі належить власникові. Власник має право витребувати своє майно від особи, яка незаконно, без відповідної правової підстави, ним заволоділа.

Особа, за якою зареєстроване право власності, є володільцем нерухомого майна, але право власності (включаючи право володіння як складову права власності) може насправді належати іншій особі. Заволодіння земельною ділянкою шляхом державної реєстрації права власності є можливим незалежно від того, набув володільець право власності (і право володіння) на таку ділянку чи ні.

Постанова ВП ВС від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц (ІІІ частина)

Йдеться не про державну реєстрацію права власності за порушником (яке і розглядається як фактичне заволодіння), а про вчинення фізичних дій щодо земельної ділянки - її зайняття (яке не є заволодінням).

Відповідно до принципу реєстраційного підтвердження володіння нерухомим майном його фізичне зайняття особою, за якою не зареєстроване право власності на таке майно, не позбавляє власника фактичного володіння, але створює перешкоди у здійсненні ним права користування своїм майном. У таких випадках підлягає застосуванню стаття 391 ЦК України, відповідно до якої власник майна має право вимагати усунення перешкод у здійсненні ним права користування та розпоряджання своїм майном (негаторний позов).

Зайняття земельних ділянок, зокрема фактичним користувачем, треба розглядати як таке, що не є пов'язаним із позбавленням власника його володіння цими ділянками.

2. Захист прав на землі водного фонду

Постанова ВП ВС від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц (I частина)

Позовні вимоги:

- визнання незаконними та скасування окремих пунктів рішення Миколаївської міської ради;
- визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку;
- **повернення** земельної ділянки на підставі ст. 387, 388 ЦК України.

Ухвалою суду першої інстанції залишено без розгляду вимогу прокурора про визнання недійсним договору купівлі-продажу.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позов задоволено:

- визнано незаконними та скасовано пункти 48 і 48.1 оскарженого рішення;
- визнано недійсним державний акт;
- зобов'язано ОСОБА_2 повернути у комунальну власність спірну земельну ділянку.

Постановою ВП ВС рішення судів попередніх інстанцій змінено у мотивувальних частинах, викладено їх в редакції цієї постанови.

Постанова ВП ВС від 12.06.2019 у справі № 487/10128/14-ц (II частина)

ВП ВС виснувала, що зайняття земельної ділянки водного фонду з порушенням ЗК України та ВК України треба розглядати як не пов'язане з позбавленням володіння порушення права власності держави чи відповідної територіальної громади. У такому разі позовну вимогу зобов'язати повернути земельну ділянку слід розглядати як **негаторний позов**, який можна заявити впродовж усього часу тривання порушення прав законного володільця відповідної земельної ділянки водного фонду.

Тому суди першої й апеляційної інстанцій, встановивши факти початку перебігу позовної давності та належності спірної земельної ділянки до земель водного фонду, що перебувають у комунальній власності м. Миколаєва, мали підстави дійти висновку про задоволення позовних вимог, хоча помилково застосували для задоволення вимоги про повернення спірної земельної ділянки приписи ст.ст. 387 і 388 ЦК України, а не ст. 391 цього кодексу та ч. 2 ст. 52 ЗК України.

Постанова ВП ВС від 11.09.2019 у справі № 487/10132/14-ц (I частина)

Позовні вимоги:

- визнання незаконним і скасування рішення органу місцевого самоврядування;
- визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку;
- витребування земельної ділянки.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін, постановою апеляційної інстанції, позов задоволено.

- визнано незаконними та скасовано п.п. 43 і 43.1 оскарженого рішення;
- визнано недійсним державний акт;
- витребувано у ОСОБИ_3 спірну земельну ділянку на користь територіальної громади

Постанова ВП ВС від 11.09.2019 у справі № 487/10132/14-ц (II частина)

Постановою ВП ВС постанову апеляційного суду скасовано, справу передано на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

ВП ВС зазначила, що залишаючи без змін рішення суду першої інстанції про задоволення позову, апеляційний суд не врахував, що у позовній заяві прокурор просив повернути спірну земельну ділянку, а в заяві від 21.03.2017 змінив формулювання цієї вимоги та просив повернути спірну земельну ділянку шляхом її витребування у ОСОБА_3, об'єднавши по суті два способи захисту.

Ураховуючи наведене, суди мали оцінити поєднання у заяві від 21.03.2017 взаємовиключних способів захисту, а дійшовши висновку про знаходження спірної земельної ділянки у прибережній захисній смузі, не мали застосовувати до спірних правовідносин приписи ЦК України про витребування майна з чужого незаконного володіння замість приписів ст. 391 цього кодексу та ч. 2 ст. 52 ЗК України.

Постанова ВП ВС від 07.04.2020 у справі № 372/1684/14-ц

Позовні вимоги:

- визнання незаконними та скасування рішень;
- визнання державних актів недійсними;
- витребування земельних ділянок з чужого незаконного володіння.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без зміни ухвалою апеляційного суду, у задоволені позову прокурора відмовлено у зв'язку з пропуском строку позовної давності.

Постановою ВП ВС судові рішення скасовані, справу направлено на новий розгляд до суду першої інстанції.

ВП ВС дійшла висновку, що зайняття земельної ділянки водного фонду з порушенням ЗК України та ВК України треба розглядати як не пов'язане з позбавленням володіння порушення права власності держави чи відповідної територіальної громади. У такому разі позовну вимогу зобов'язати повернути земельну ділянку слід розглядати як **негаторний позов**, який можна заявити впродовж усього часу тривання порушення прав законного володільця відповідної земельної ділянки водного фонду

Постанова ВП ВС від 15.09.2020 у справі № 469/1044/17 (I частина)

Позовні вимоги:

- визнання незаконними та скасування рішень сільської ради;
- визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку;
- витребування земельної ділянки з незаконного володіння.

Заочним рішенням суду першої, залишеним без змін постановою апеляційної інстанції, позов задоволено:

- визнано незаконними та скасовано оскаржуване рішення органу місцевого самоврядування;
- визнано недійсним державний акт;
- витребувано від кінцевого набувача земельну ділянку.

Постановою ВП ВС заочне рішення районного суду та постанову Апеляційного суду скасовано у частині задоволення вимог про визнання недійсним і скасування державного акта та про витребування земельної ділянки й ухвалено щодо цих вимог нове рішення про відмову у їх задоволенні, а у решті оскаржені судові рішення залишено без змін.

Постанова ВП ВС від 15.09.2020 у справі № 469/1044/17 (II частина)

Щодо визнання незаконними та скасування рішень Коблівської сільради

Велика Палата Верховного Суду зауважила, що з огляду на цільове призначення спірної земельної ділянки як ділянки водного фонду, що не могла передаватися у приватну власність з іншою метою, ніж визначена у ч. 2 ст. 59 ЗК України, суди попередніх інстанцій правильно виснували про те, що і передання цієї ділянки у приватну власність нібито із земель с/г призначення, і подальша зміна її цільового призначення на землі громадської забудови є протиправними.

Вимоги прокурора **про визнання рішень незаконними та скасування у частині є ефективним способом захисту правомірного інтересу власника.** Задоволення судами цих вимог є ефективним способом захисту такого права, оскільки усуває стан юридичної невизначеності щодо цільового призначення земельної ділянки.

Постанова ВП ВС від 15.09.2020 у справі № 469/1044/17 (III частина)

Щодо визнання недійсним і скасування державного акта

Підставою набуття земельної ділянки у власність із земель державної чи комунальної власності є відповідне рішення органу державної влади чи органу місцевого самоврядування, а не державний акт на право власності на земельну ділянку. Такий акт лише посвідчував відповідне право та не мав самостійного юридичного значення. Враховуючи вказане, а також те, що зміна власника земельної ділянки водного фонду можлива лише у випадку, визначеному у ч. 2 ст. 59 ЗК України і який незастосовний у цій справі, ВП ВС вважає, що для вирішення питання про належність права власності на земельну ділянку та для повернення цієї ділянки власнику визнання недійсним державного акта не є необхідним (див. постанову від 11.09.2019 у справі № 487/10132/14-ц (п. 99)).

Така вимога не є ефективним способом захисту для усунення перешкод у користуванні та розпорядженні земельною ділянкою водного фонду.

Щодо витребування земельної ділянки

ВП ВС укотре наголосила, що зайняття земельної ділянки водного фонду з порушенням ЗК України та ВК України треба розглядати як не пов'язане з позбавленням володіння порушення права власності держави чи відповідної територіальної громади.

Постанова ВП ВС від 28.11.2018 у справі № 504/2864/13-ц

Позовні вимоги:

- визнання недійсними протоколу аукціону з продажу об`єкта земельних торгів, договорів купівлі-продажу, міни;
- повернення земельної ділянки.

Рішенням суду першої інстанції у задоволені позову відмовлено у зв'язку з пропуском строку позовної давності.

Ухвалою суду апеляційної інстанції рішення суду першої інстанції в частині вирішення позовних вимог про визнання недійсним протоколу та договору купівлі-продажу земельної ділянки скасовано, провадження у справі у цій частині закрито.

Рішенням апеляційного суду відмовлено у задоволені позовних вимог про визнання недійсним договору міни та повернення земельної ділянки.

Постановою ВП ВС ухвала та рішення апеляційної інстанції скасовані, справу передано на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

Велика Палата Верховного Суду укотре наголосила, що зайняття земельної ділянки водного фонду з порушенням ст. 59 ЗК України має розглядатися як не пов'язане з позбавленням володіння порушення права власності держави чи відповідної територіальної громади. У такому разі позовна вимога зобов'язати повернути земельну ділянку має розглядатися як негаторний позов, який може бути заявлений упродовж всього часу тривання порушення прав законного володільця відповідної земельної ділянки водного фонду.

3. Захист права на землі природно-заповідного фонду

Постанова ВП ВС від 20.06.2023 у справі № 554/10517/16-ц (І частина)

Позовні вимоги:

- визнання недійсним та скасування рішень про надання у власність земельної ділянки;
- визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку;
- витребування земельної ділянки із чужого незаконного володіння.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційної інстанції, у задоволенні позовних вимог прокурора відмовлено.

ВП ВС судові рішення скасувала та ухвалила нове, яким позов задовольнила частково: повернула територіальній громаді міста Полтави земельну ділянку; та відмовила у задоволенні позову про визнання незаконних та скасування рішень органу місцевого самоврядування та визнання недійсним державного акту.

Постанова ВП ВС від 20.06.2023 у справі № 554/10517/16-ц (II частина)

Велика Палата Верховного Суду дійшла висновку, що зайняття земельної ділянки природно-заповідного фонду з порушенням ЗК України та Закону № 2456-XII потрібно розглядати як порушення права власності держави чи відповідної територіальної громади, що не пов'язане з позбавленням власника володіння відповідною земельною ділянкою, навіть якщо інша особа зареєструвала її право приватної власності на цю ділянку.

За таких умов, ефективним способом судового захисту щодо повернення земельної ділянки природно-заповідного фонду власнику є **негаторний**, а не віндикаційний позов.

4. Захист права на землі історико-культурного призначення

Постанова ВП ВС від 26.06.2018 у справі № 914/582/17 (I частина)

Позовна вимога: визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позов задоволено.

ВП ВС судові рішення в частині належного способу захисту залишила без змін.

ВП зазначила, що земля, яка знаходиться під гаражами, які на підставі рішення, що оскаржується прийнято у комунальну власність Жидачівської районної ради Львівської області, належить до земель історико-культурного призначення, а відтак має спеціальний режим охорони як об'єкт культурної спадщини. Судами не встановлено обставин, які б засвідчували існування у відповідача прав на землю під об'єктами, прийнятими у комунальну власність відповідача.

Вищенаведене у сукупності спростовує доводи скажника про те, що на даний час відповідач на законних підставах добросовісно і безперервно та відкрито користується гаражами та земельною ділянкою.

Постанова ВП ВС від 26.06.2018 у справі № 914/582/17 (II частина)

Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України визнаються незаконними в судовому порядку (ч. 10 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»).

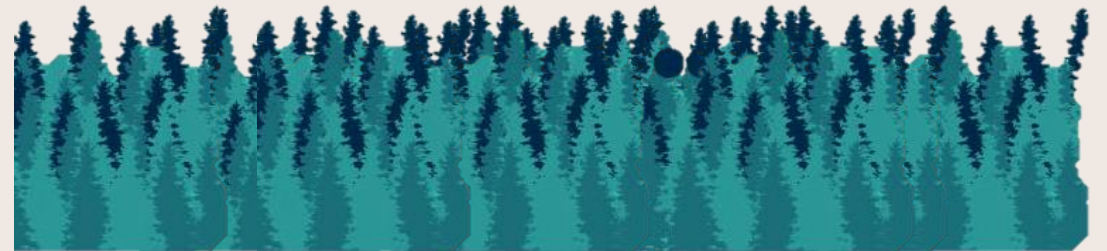
Оскільки, приймаючи оспорюване рішення, Жидачівська районна рада здійснила розпорядження майном шляхом його прийняття у комунальну власність без встановлених законом підстав, суди дійшли правомірного висновку, що рішення Жидачівської районної ради в частині, яким прийнято в комунальну власність приміщення гаражів у м. Жидачеві, не відповідає законодавству, що регулює відповідні правовідносини щодо підстав і порядку набуття права власності, та про прийняття такого поза межами компетенції, визначеної Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Інтерес позивача до зазначеного об'єкту відповідає поняттю «охоронюваний законом інтерес» та підлягає захисту в порядку та спосіб визначений ст. 152 ЗК України та ст. 16 ЦК України.

Обраний позивачем спосіб захисту не суперечить вимогам чинного законодавства.

5. Захист прав на землі лісогосподарського призначення

Постанова ВП ВС від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц (І частина)

Позовні вимоги:

- визнання недійсними рішень органу місцевого самоврядування;
- державних актів на право власності на земельні ділянки, свідоцтв про право власності на земельні ділянки, рішень про державну реєстрацію права власності на ці об'єкти нерухомого майна, договорів іпотеки;
- витребування земельних ділянок із чужого незаконного володіння.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін, постановою апеляційної інстанції у задоволенні позову відмовлено.

Постановою ВП ВС судові рішення в частині позовних вимог в інтересах ДП скасовані, - позов в цій частині залишено без розгляду; - в частині позовних вимог про визнання недійсними рішень органу місцевого самоврядування, свідоцтва про право власності, витребування на користь держави з незаконного володіння земельної ділянки скасовано та закрито провадження.

Ухвалено нове рішення про витребування земельної ділянки на користь держави в порядку ст. 387 ЦК України.

Постанова ВП ВС від 23.11.2021 у справі № 359/3373/16-ц (II частина)

ВП ВС підтвердила свій висновок про те, що вимога про витребування земельної ділянки лісогосподарського призначення з незаконного володіння (віндикаційний позов) в порядку ст. 387 ЦК України є ефективним способом захисту права власності.

ВП ВС неодноразово звертала увагу, що власник з дотриманням вимог ст. 388 ЦК України може витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем, незалежно від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача. Для такого витребування оспорювання рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, ланцюга договорів, інших правочинів щодо спірного майна і документів, що посвідчують відповідне право, не є ефективним способом захисту права власника. У тих випадках, коли має бути застосована вимога про витребування майна з чужого незаконного володіння, вимога власника про визнання права власності чи інші його вимоги, спрямовані на уникнення застосування приписів ст. 387 і 388 ЦК України, є неефективними.

Постанова ВП ВС від 23.10.2019 у справі № 488/402/16-ц

Позовні вимоги:

- скасування рішень міської ради;
- визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін ухвалою апеляційної інстанції, позов задоволено.

ВП ВС судові рішення залишила без змін.

ВП виходила з того, що спірна земельна ділянка має статус земельної ділянки лісогосподарського призначення, порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення є підставою для визнання недійсними рішень органів державної влади та місцевого самоврядування про надання земельних ділянок громадянам та юридичним особам, визнання недійсних угод щодо земельних ділянок або визнання реєстру недійсним, - та є належним цивільно-правовим способом захисту прав споживача.

Постанова ВП ВС від 14.11.2018 у справі № 183/1617/16

Позовні вимоги:

- визнання неправомірним і скасування рішення;
- визнання недійсним державного акта;
- витребування земельної ділянки.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін ухвалою апеляційної інстанції, позовні вимоги задоволено.

ВП ВС судові рішення в частині задоволення позовних вимог про визнання неправомірних рішень сільської ради, визнання недійсних державних актів скасувала та ухвалила нове про відмову в позові. В частині належного способу захисту змінено в мотивувальній та резолютивній в частині.

ВП виснувала, що власник з дотриманням вимог ст. 387 і 388 ЦК України може витребувати належне йому майно від особи, яка є останнім його набувачем, **незалежно** від того, скільки разів це майно було відчужене до того, як воно потрапило у володіння останнього набувача. Для такого витребування оспорювання наступних рішень органів державної влади чи місцевого самоврядування, договорів, інших правочинів щодо спірного майна і документів, що посвідчують відповідне право, не є ефективним способом захисту права власника.

6. Захист прав на землі, на яких розташовані пам'ятки археології

Постанова ВП ВС від 12.03.2024 у справі № 927/1206/21

Позовні вимоги:

- визнання незаконним і скасування наказу;
- скасування рішення про державну реєстрацію та припинення права власності;
- визнання недійсними договорів оренди.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позовні вимоги задоволено.

Постановою ВП ВС, яка переглянула судові рішення в частині вирішення вимоги про визнання незаконним і скасування наказу, залишено без змін.

Постанова ВП ВС від 12.03.2024 у справі № 927/1206/21

ВП ВС виснувала:

З огляду на особливості правового регулювання земельних ділянок, на яких розташовані пам'ятки археології, та неможливість їх передання у комунальну чи приватну власність, а також з урахуванням того, що спірні земельні ділянки були передані Плисківській ОТГ як землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства, Велика Палата Верховного Суду констатує, що позов з вимогою про визнання незаконним і скасування наказу ГУ Держгеокадастру у Чернігівській області за встановлених судами конкретних обставин цієї справи відповідає критерію правомірності та ефективності вибраного позивачем способу захисту порушеного права, оскільки усуває стан юридичної невизначеності щодо цільового призначення земельної ділянки та особи її власника. Подібний за змістом висновок Велика Палата Верховного Суду вже формулювала у пункті 82 постанови від 15.09.2020 у справі № 469/1044/17 і підстави для відступу від цього висновку не встановлені (п. 122).

Обраний прокурором спосіб захисту шляхом оскарження рішення (наказу) уповноваженого органу про передачу земельної ділянки в комунальну власність безпосередньо передбачений у пункті 10 частини другої статті 16 ЦК України та, за встановлених судами конкретних обставин справи, є достатнім і ефективним у спірних правовідносинах, відповідає правовій природі відносин учасників спору. З урахуванням обставин, з якими прокурор пов'язував порушення прав та інтересів держави (наявність у державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень запису про реєстрацію права комунальної власності на спірну земельну ділянку), скасування рішення уповноваженого органу, яке продовжує діяти як підстава виникнення та існування права комунальної власності і внесення відповідного запису до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, саме лише приведе до усунення порушення прав держави на особливо цінні об'єкти археологічної спадщини (п. 123).

7. Інтерпретація вимог позову в контексті визначення способу захисту.

Постанова ВП ВС від 12.07.2023 у справі 757/31372/18 (інтерпретація вимог)

Спосіб захисту цивільного права чи інтересу має бути ефективним, тобто призводити у конкретному спорі до того результату, на який спрямована мета позивача, – до захисту порушеного чи оспорюваного права або інтересу. Застосування способу захисту має бути об'єктивно виправданим і обґрунтованим, тобто залежить як від змісту права чи інтересу, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення, невизнання, оспорення та спричинених відповідними діями наслідків (п. 57).

У кожній справі за змістом обґрунтувань позовних вимог, наданих позивачем пояснень тощо суд має встановити, якого саме результату позивач хоче досягнути унаслідок вирішення спору. Суд розглядає справи у межах заявлених вимог (частина перша статті 13 ЦПК України), але, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, сприяє учасникам судового процесу в реалізації ними прав, передбачених цим кодексом (пункт 4 частини п'ятої статті 12 ЦПК України). Виконання такого обов'язку пов'язане, зокрема, з тим, що суд має надавати позовним вимогам належну інтерпретацію, а не тлумачити їх лише буквально (п. 58).

Задоволення судом позовної вимоги має з урахуванням вимог правовладдя (верховенства права) дозволити досягнути мети судочинства, зокрема реально відновити суб'єктивне право, яке порушив, оспорує або не визнає відповідач. Якщо таке право чи інтерес мають бути захищені лише певним способом, і той, який обрав позивач, можна використати для захисту інших прав або інтересів, а не тих, за захистом яких він звернувся до суду, суд визнає обраний позивачем спосіб захисту неналежним, зокрема неефективним, і відмовляє у позові. У тому ж випадку, якщо заявлену позовну вимогу взагалі не можна використати для захисту права чи інтересу, оскільки незалежно від доводів сторін спору суд не може її задовольнити, таку вимогу не можна розглядати як спосіб захисту (п. 60).

Постанова ВП ВС від 20.06.2023 у справі 633/408/18 (землі фермерського господарства)

11.10...вимоги про визнання незаконним (недійсним) і скасування рішення органу влади про надання земельної ділянки у власність і про скасування державної реєстрації такого права за певних умов можна розглядати як вимоги про усунення перешкод у користуванні та розпорядженні майном, якщо саме ці рішення та реєстрація створюють відповідні перешкоди. У цій справі мета прокурора спрямована на відновлення власником володіння спірною земельною ділянкою. Тому не є належними й ефективними способами захисту вимоги визнати незаконним і скасувати наказ ГУ Держгеокадастру в Харківській області «Про передачу земельної ділянки у власність» від 04 травня 2016 року № 3620-СГ та скасувати рішення державного реєстратора Печенізької районної державної адміністрації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень № 28946817 від 01 червня 2016 року.

11.13. ... виходячи з мети позову, який заявив прокурор, і його обґрунтування, вимогу зобов'язати Особа_1 повернути у відання держави в особі ГУ Держгеокадастру у Харківській області земельну ділянку слід розуміти як вимогу про витребування цієї ділянки з володіння Особа_1 на користь власника. Зміни під час провадження у справі в адміністративно-територіальному устрої та перехід права розпорядження певними земельними ділянками від держави до територіальної громади не впливають на можливість задоволення цього позову та виконання рішення суду на користь належного суб'єкта (територіальної громади).

ПОВЕРНУТИ У ВІДАННЯ ДЕРЖАВИ = ВИТРЕБУВАТИ З ВОЛОДІННЯ (ВІНДИКАЦІЯ)

Постанова ВП ВС від 20.06.2023 у справі 554/10517/16-ц (землі природно-заповідного фонду не підлягають приватизації)

7.48. За обставинами справи мета позивача спрямована на усунення перешкод власникові (територіальній громаді міста Полтави), який не втратив володіння специфічним об'єктом цивільних відносин (земельною ділянкою на території об'єкта природно-заповідного фонду), у користуванні та розпорядженні цією ділянкою шляхом її повернення від Особа_1.

7.50. Встановивши, що мета позову спрямована на усунення перешкод територіальній громаді міста Полтави, яка не втратила володіння земельною ділянкою, у користуванні та розпорядженні останньою шляхом її повернення від Особа_1, Велика Палата Верховного Суду розглядає вимогу витребувати з чужого незаконного володіння Особа_1 земельну ділянку до земель запасу Полтавської міської ради як вимогу про повернення цієї земельної ділянки територіальній громаді міста Полтави за правилами негаторного позову.

ВИТРЕБУВАТИ З ЧУЖОГО НЕЗАКОННОГО ВОЛОДІННЯ = ПОВЕРНУТИ (НЕГАТОРНИЙ ПОЗОВ)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!